

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 433/2024-30

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu a zo sudcov Ladislava Duditša (sudca spravodajca) a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], zastúpeného Mgr. Dávidom Štefankom, advokátom, Povožnícka 18, Bratislava, proti rozsudku Okresného súdu Poprad sp. zn. 7C/72/2015 zo 16. februára 2018, rozsudku Krajského súdu v Prešove sp. zn. 2Co/67/2018 z 27. marca 2019 a uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo/2/2022 z 15. februára 2024 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 27. mája 2024 domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na rovnosť účastníkov konania podľa čl. 47 ods. 3 ústavy, základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom okresného súdu, rozsudkom krajského súdu a uznesením najvyššieho súdu označenými v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovateľ navrhuje zrušenie napadnutých rozhodnutí všeobecných súdov a vrátenie veci okresnému súdu na ďalšie konanie, zároveň žiada priznať finančné zadosťučinenie vo výške 10 000 eur spoločne od označených porušovateľov.

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej priložených vyplýva, že na okresnom súde pod sp. zn. 7C/203/2009 prebiehalo konanie o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva (ďalej len „BSM“) sťažovateľa a jeho bývalej manželky, ktorá v rámci konania podala návrh na nariadenie predbežného opatrenia, ktorým by sa sťažovateľovi zakázalo nakladať s bytom, ktorého vnútorné vybavenie a celkové investície požadovala prikázať do svojho vlastníctva. Okresný súd uznesením z 21. júna 2010 nariadil predbežné opatrenie, ktorým uložil sťažovateľovi zdržať sa akýchkoľvek úkonov spojených s prevodom bytu. Považoval za preukázané, že sťažovateľ vyvíjal aktivity

smerujúce k jeho odpredaju. Odvolací súd po odvolaní sťažovateľa potvrdil uznesenie súdu prvej inštancie. V ďalšom priebehu konania nebolo vyhovené ani návrhu sťažovateľa na zrušenie nariadeného predbežného opatrenia. Následne medzi sťažovateľom a jeho bývalou manželkou došlo k dohode v rámci konania o vyporiadanie BSM (sťažovateľ mal udeliť súhlas so zmenou bydliska maloletého syna, za čo žalovaná mala vziať späť návrh na vykonanie exekúcie na výživné maloletého syna, ako aj návrh na vyporiadanie BSM). Okresný súd na základe spät'vzatia žaloby zastavil konanie, čím došlo aj k zániku predbežného opatrenia. Uznesenie o zastavení konania sťažovateľ nenapadol odvolaním.

3. Následne sťažovateľ podal proti bývalej manželke ako žalovanej žalobu o náhradu ujmy spôsobenej nariadením predbežného opatrenia. Okresný súd napadnutým rozsudkom žalobu zamietol, a to jednak z dôvodu, že predbežné opatrenie bolo nariadené dôvodne, ako aj pre rozpor uplatňovanej žaloby s dobrými mravmi. Okresný súd poukázal na zákonný text § 77 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) účinného v čase nariadenia predbežného opatrenia a na v súčasnosti účinný § 340 ods. 1 a 2 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“). Z oboch ustanovení vyvodil, že koncepcia zodpovednosti navrhovateľa predbežného opatrenia (teraz neodkladného opatrenia) za škodu a inú ujmu je udržateľná vzhľadom na spôsob rozhodovania súdu o návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia, keďže sa súd spolieha predovšetkým na skutočnosti tvrdené navrhovateľom, ktorý tak musí prijať následky svojej procesnej zodpovednosti za neoprávnene (nedôvodne) podaný návrh. Okresný súd preto skúmal dôvodnosť nariadenia predbežného opatrenia, čo s ohľadom na zamietnutie odvolania sťažovateľa proti predbežnému opatreniu, ako aj nevyhovenie návrhu na jeho zrušenie vyhodnotil tak, že predbežné opatrenie bolo nariadené dôvodne. Okrem toho súd vzal do úvahy aj okolnosti, za ktorých bol návrh na vyporiadanie BSM vzatý späť, teda sledovanie záujmu maloletého dieťaťa, preto by bolo prípadné vyhovenie žalobe aj v rozpore s dobrými mravmi podľa § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka.

4. Sťažovateľ napadol rozsudok okresného súdu odvolaním, ktorému krajský súd nevyhovel a potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie. Stotožnil sa s úvahou okresného súdu o opodstatnenosti nariadenia predbežného opatrenia, ako aj s potrebou prihliadať na spôsob ukončenia konania.

5. Rozsudok krajského súdu sťažovateľ napadol dovolaním z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia, ktorého prípustnosť odvodil od § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP. Namietal nesprávne právne posúdenie § 77 OSP, resp. § 340 CSP, čo sa týka podmienok, ktoré je potrebné skúmať pri vzniku nároku na náhradu ujmy spôsobenej nariadením neodkladného (predtým predbežného, pozn.) opatrenia. Odkázal aj na rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/150/2010 a 3Cdo/123/2012, ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 570/2013 a rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 29Cdo/3137/2007. Namietol výklad okresného súdu, ktorý skúmal dôvodnosť nariadenia predbežného opatrenia. Podľa jeho názoru zodpovednosť navrhovateľa vzniká, ak neodkladné opatrenie zaniklo alebo bolo zrušené z iného dôvodu než preto, lebo sa návrhu vo veci samej vyhovel, alebo preto, lebo právo navrhovateľa bolo uspokojené. V jeho prípade bolo predbežné opatrenie zrušené z dôvodu zastavenia konania, čo nevyklučuje vznik zodpovednosti žalovanej. Právnu otázku, ktorá nebola dosiaľ riešená, formuloval tak, či je podľa § 340 ods. 1 CSP daná zodpovednosť navrhovateľa neodkladného opatrenia vždy, ak neodkladné opatrenie zaniklo

alebo bolo zrušené z iného dôvodu než preto, lebo sa návrhu vo veci samej vyhovel, alebo preto, lebo právo navrhovateľa bolo uspokojené, teda z iného dôvodu než úspechu vo veci samej, resp. či má všeobecný súd pri uplatnenom nároku na náhradu škody spôsobenej neodkladným opatrením, ak neodkladné opatrenie zaniklo alebo bolo zrušené z akýchkoľvek iných dôvodov než dôvodov uvedených v § 340 ods. 1 CSP, skúmať, či bolo alebo nebolo neodkladné opatrenie v čase jeho nariadenia dôvodné.

6. Dovolací súd poukázal na potrebu splnenia požiadavky, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky a že išlo o jedinú právnu otázku, od ktorej vyriešenia výlučne také rozhodnutie záviselo, pričom dospel k záveru, že v danom prípade to tak nebolo. Rozsudok súdu prvej inštancie v spojení s rozsudkom odvolacieho súdu sa zaoberali aj riešením právnej otázky, či uplatňovanie žalovaného práva a povinnosti je alebo nie je v rozpore s dobrými mravmi. Vyhodnotením okolností, za ktorých došlo k späťvzatiu návrhu na vyporiadanie, t. j. komunikácia strán sporu týkajúca sa dosiahnutia dohody o zmene obvyklého pobytu maloletého dieťaťa a zastavenie exekučného konania, ktoré predchádzali tomuto späťvzatiu, dospeli súdy k záveru o nedôvodnosti žaloby o náhradu ujmy aj pre jej rozpor s dobrými mravmi (§ 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka). Je teda zrejmé, že pre rozhodnutie odvolacieho súdu (v jeho kompletizujúcej jednote s rozsudkom súdu prvej inštancie) bolo rozhodujúce vyriešenie aj ďalšej právnej otázky, a to či priznanie sťažovateľom uplatneného nároku na ujmu je alebo nie je v rozpore s dobrými mravmi, pričom z aplikácie § 387 CSP odvolacím súdom vyplýva, že aj riešenie tejto otázky súdom prvej inštancie považoval za správne. Z uvedených dôvodov dovolací súd podané dovolanie odmietol ako neprípustné.

II.

Argumentácia sťažovateľa

7. Porušenie označených základných práv sťažovateľ dôvodí takto:

a) Napadnutý rozsudok okresného súdu spoločne s rozsudkom krajského súdu nesprávne posudzovali dôvodnosť nariadeného predbežného opatrenia. Zodpovednosť za škodu spôsobenú nariadením neodkladného, resp. predtým predbežného opatrenia vylučuje len úspech vo veci samej. V prípade, ak k takémuto vylúčeniu zodpovednosti nedošlo, mal mať sťažovateľ jednoznačne nárok na náhradu ujmy, ktorá mu vznikla.

b) Vo vzťahu k napadnutému uzneseniu dovolacieho súdu sťažovateľ uvádza, že v danej veci nebolo potrebné riešiť rozpor s dobrými mravmi v zmysle § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka, táto otázka nebola pre rozhodnutie relevantná, pričom ak túto otázku súdy posudzovali, nekonali v zmysle svojich zákonných možností. Nariadenie predbežného opatrenia vychádzalo z procesného práva, preto uplatnenie tohto procesného práva nemožno posudzovať podľa hmotnoprávnej úpravy. Odopretie uplatnenia procesného práva by viedlo k popretiu spravodlivosti (*denegatio iustitiae*), k čomu poukázal na rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 28Cdo/1853/2002. Okrem toho uznesenie najvyššieho súdu je nedostatočne odôvodnené. Súdy len všeobecne argumentovali aj porušením dobrých mravov, pričom súhlas so zmenou bydliska maloletého bol spojený s tým, že žalovaná nezákonne zmenila trvalý pobyt maloletého, došlo k medzinárodnému

únosu dieťaťa, príslušný rakúsky súd nariadil navrátenie dieťaťa do času, kým sťažovateľ neudelí súhlas s jeho presťahovaním.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

8. Podstatou podanej ústavnej sťažnosti je sťažovateľom tvrdené porušenie základného práva na súdnu ochranu, ktorému zodpovedá čl. 46 ods. 1 ústavy, základného práva na rovnosť účastníkov konania podľa čl. 47 ods. 3 ústavy, základného práva vlastníť majetok, ktorému zodpovedá čl. 20 ods. 1 ústavy, a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutými rozhodnutiami okresného súdu, krajského súdu a najvyššieho súdu. Rozsudky okresného súdu a krajského súdu nesprávne vec posúdili po právnej stránke, v rozpore s ustanovením zákona rozšírili podmienky, za ktorých nevzniká zodpovednosť za ujmu spôsobenú nariadením neodkladného, resp. predbežného opatrenia. Uznesenie najvyššieho súdu je nedostatočne odôvodnené a nesprávne uvádza, že rozsudok odvolacieho súdu závisel aj od vyriešenia ďalšej právnej otázky, otázka posúdenia súladu nároku s dobrými mravmi nebola pre vec rozhodujúca, súdy sa ňou nemali vôbec zaoberať, pričom ju posúdili nesprávne, pretože aplikovali hmotnoprávny inštitút na procesné právo sťažovateľa.

III.1. K porušeniu označených základných práv sťažovateľa rozsudkami okresného súdu a krajského súdu:

9. Z obsahu ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ proti napadnutému rozsudku okresného súdu podal odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd, a proti rozsudku krajského súdu podal dovolanie, o ktorom rozhodol najvyšší súd. Sťažovateľ netvrdí, že by nejakú námietku uplatnenú v ústavnej sťažnosti nemohol uplatniť už v podanom odvolaní, resp. dovolaní.

10. Ústavný súd poukazuje na princíp subsidiarity, ktorý vo vzťahu k preskúvaným rozsudkom okresného súdu a krajského súdu opodstatňuje uprednostnenie právomoci odvolacieho súdu, resp. dovolacieho súdu (čl. 127 ods. 1 ústavy). Uvedená skutočnosť vylučuje právomoc ústavného súdu na prieskum namietaných porušení rozsudkami okresného súdu a krajského súdu, preto ústavný súd podľa § 56 ods. 2 písm. a) v spojení s § 132 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) v tejto časti ústavnú sťažnosť odmietol pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

III.2. K porušeniu označených základných práv sťažovateľa uznesením najvyššieho súdu:

11. Ústavný súd v prvom rade konštatuje, že nie je zásadne oprávnený abstraktne preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol náležite zistený skutkový stav a aké právne závery z neho všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov interpretácie a aplikácie podústavného práva s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Skutkové a právne závery všeobecného súdu, ako aj jeho procesné pochybenia môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu výlučne vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne

neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie konkrétneho základného práva alebo slobody vyplývajúcich z ústavy, resp. práva garantovaného prostredníctvom medzinárodnej zmluvy o ľudských právach, ktorou je Slovenská republika viazaná (II. ÚS 67/04, III. ÚS 581/2015, IV. ÚS 648/2022).

12. Sťažovateľ namieta nedostatok odôvodnenia uznesenia najvyššieho súdu a nesprávnosť jeho záveru, že rozsudok odvolacieho súdu závisel aj od vyriešenia inej právnej otázky, čo viedlo k odmietnutiu dovolania pre jeho neprípustnosť.

13. Z pohľadu ústavného súdu je záver dovolacieho súdu o neprípustnosti podaného dovolania formulovaný jasne a zrozumiteľne, keď odkazuje na závery v odôvodnení rozsudkov okresného súdu a krajského súdu, ktoré v tomto prípade možno vnímať komplexne z dôvodu potvrdenia rozsudku okresného súdu odvolacím súdom. Dovolací súd z odôvodnení oboch rozhodnutí správne vyvodil, že dôvodom zamietnutia žaloby bol jednak právny záver, že predbežné opatrenie bolo nariadené dôvodne, a preto sťažovateľovi nárok na náhradu ujmy nevznikol, zároveň ďalším rovnocenným dôvodom bolo zohľadnenie skutkových okolností, za ktorých došlo k späťvzatiu návrhu na vyporiadanie BSM s právnym záverom, že za týchto okolností by priznanie nároku na náhradu ujmy sťažovateľovi odporovalo dobrým mravom.

14. Je zrejmé, že obidve právne otázky súdy nižších inštancií skutočne riešili, sťažovateľ v podanom odvolaní dokonca namietal aj nesprávnosť záveru o rozpore jeho nároku s dobrými mravmi. V podanom dovolaní však túto právnu otázku nenamietal ani neuplatnil.

15. Z pohľadu ústavného súdu je preto logické, že ak by aj dovolací súd posúdil meritórne sťažovateľom sformulovanú právnu otázku súvisiacu s možnosťou posudzovania dôvodnosti nariadeného predbežného (resp. neodkladného) opatrenia, nemalo by to v konečnom dôsledku vplyv na rozsudok odvolacieho súdu, pretože k zamietnutiu žaloby došlo aj z dôvodu jej rozporu s dobrými mravmi, čo ale sťažovateľ v dovolaní nespochybnil.

16. Ústavný súd poznamenáva, že okresný súd, ako aj krajský súd sa právnou otázkou rozporu s dobrými mravmi zaoberali pomerne stručne. Z hľadiska posúdenia prípustnosti dovolania pre nesprávne právne posúdenie je táto poznámka bez právnej relevancie, keďže najvyšší súd svoj záver o neprípustnosti dovolania formuloval pri zohľadnení obsahu podaného dovolania. V ňom sťažovateľ mohol zopakovať svoju námietku k právnemu záveru o porušení dobrých mravov, ktorú formuloval v odvolaní. Sám pritom neuvádza žiaden dôvod, ktorý by mu bránil túto argumentáciu uplatniť v dovolacom konaní. Ak teda sťažovateľ namieta, že súdy nižších stupňov uvedenú otázku (rozpor jeho nároku s dobrými mravmi, pozn.) nemali vôbec riešiť, resp. ju vyriešili nesprávnym spôsobom, to mal a mohol rovnako namietat' v podanom dovolaní, čo neučinil, preto túto časť jeho argumentácie možno hodnotiť aj ako neprípustnú.

17. Nad rámec uvedeného záveru vo vzťahu k možnosti aplikácie hmotnoprávných ustanovení o ochrane dobrých mravov v podobnom spore odkazuje ústavný súd na právny názor Krajského súdu v Banskej Bystrici v uznesení sp. zn. 41Cob/83/2019 z 13. augusta 2020: „*Odvolací súd konštatuje, že napriek tomu, že ustanovenie § 340 CSP (predtým § 77 ods. 3 O.s.p.) je ustanovenie nachádzajúce sa v procesnoprávnom predpise, toto ustanovenie má hmotnoprávny charakter.*

Na jeho základe totiž nevznikajú, nemenia sa a nerušia procesnoprávne vzťahy, ale sa ním zakladá hmotnoprávny nárok na náhradu ujmy z titulu súkromnoprávnej zodpovednosti za ujmu. Platí to aj napriek tomu, že jedným z predpokladov vzniku tejto zodpovednosti sú určité procesnoprávne vzťahy.“

18. Dovolací súd meritórne neposudzoval spôsob výkladu podmienok vzniku nároku na ujmu spôsobenú nariadením neodkladného, resp. predbežného opatrenia, ale dovolanie odmietol ako neprípustné. Dôvody, pre ktoré tak učinil, boli ústavným súdom posúdené ako ústavne udržateľné, v tomto ohľade preto ústavný súd neidentifikoval namietané porušenie sťažovateľom označených základných práv podľa čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 3 a čl. 20 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v dôsledku napadnutého uznesenia najvyššieho súdu. Vzhľadom na uvedené preto ústavnú sťažnosť sťažovateľa v časti namietaného porušenia sťažovateľom označených základných práv napadnutým uznesením najvyššieho súdu ústavný súd podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

19. Keďže ústavná sťažnosť sťažovateľa bola odmietnutá ako celok už pri jej predbežnom prerokovaní, rozhodovanie o ďalších jeho návrhoch v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

III.3. Obiter dictum:

20. Nad rámec skoršieho záveru ústavný súd konštatuje, že si v plnom rozsahu uvedomuje a rešpektuje, že zákonná zodpovednosť za škodu a inú ujmu spôsobenú neodkladným opatrením v Civilnom sporovom poriadku (podobne ako predtým v Občianskom súdnom poriadku) je založená ako objektívna zodpovednosť za výsledok a vzniká nielen bez ohľadu na zavinenie, ale dokonca bez ohľadu na porušenie povinnosti na strane navrhovateľa (ŠTEVČEK, M. a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. 2. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2022, s. 1291.). Podanie návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia je jedným zo spôsobov realizácie práva na súdnu a inú právnu ochranu v zmysle čl. 46 a nasl. ústavy, čo samo osebe nemôže zakladať protiprávnosť. Zákonným predpokladom vzniku zodpovednosti za škodu a inú ujmu je procesný výsledok konania vo veci samej, v ktorom došlo k nariadeniu neodkladného opatrenia. Z textu § 340 CSP vyplýva, že jedinou výnimkou z objektívnej zodpovednosti navrhovateľa zaniknutého neodkladného opatrenia je jeho úspech vo veci samej alebo uspokojenie jeho nároku.

21. Ako však ústavný súd opakovane zdôrazňuje, interpretácia a aplikácia právnych noriem musí rešpektovať zmysel a účel zákona, ako aj princípy všeobecnej spravodlivosti. V tejto súvislosti ústavný súd vyčíta všeobecným súdom, že pri posudzovaní nároku sťažovateľa nezohľadnili osobitnú povahu konania o vyporiadanie BSM. Toto konanie totiž nepatrí medzi typické sporové konania, ide o typ konania podľa § 216 ods. 2 CSP, kde súd nie je viazaný žalobným návrhom žalobcu, pretože spôsob vyporiadania medzi stranami vyplýva z právneho predpisu. Zároveň ide o typ konania, v ktorom majú účastníci na oboch stranách postavenie navrhovateľa, ako aj postavenie odporcu (*iudicium duplex*). Za predpokladu, ak súd vyporiadava všetok majetok patriaci do BSM a neuplatňuje princíp disparity podielov, v zásade platí, že obe sporové strany získajú svoj zákonný podiel na majetku, a teda majú rovnaký úspech. Za situácie, keď takéto konanie neskončí meritórnym rozsudkom, ale zastavením konania v dôsledku späťvzatia žaloby

po predchádzajúcej dohode, je otázne, či pre účely aplikácie § 340 ods. 1 CSP bol žalobca zastaveného konania procesne neúspešný, resp. jeho právo bolo neuspokojené. Zohľadnenie širšieho kontextu okolností, za ktorých došlo k ukončeniu konania, v ktorom došlo k nariadeniu neodkladného opatrenia, iným spôsobom ako meritórnym rozhodnutím, je vhodné napríklad aj tak, ako to bolo v prejednávanej veci, teda aplikáciou inštitútu dobrých mravov.

P o u ě n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. septembra 2024

Libor Duřa
predseda senátu